

Összegzőként elmondható, hogy a kissé zsúfolt programú, kivitelezésében szerény konferencia hiteles képet festett a hazai közlekedés környezetkárosító hatásainak mértékéről és fajtáiról. Bár az előadások túlnyomó része a közlekedés okozta közvetlen környezeti károk bemutatására és a megszüntetésükkel kapcsolatos tennivalók kifejtésére szorítkozott, környezetvédelmi tevékenységünk jelenlegi finanszírozási lehetőségeit figyelembe véve már az is nagy eredménynek számítana, ha az az előadók által felsorolt feladatok felét néhány év alatt sikerülne elvégezni. Talán abban lehet bízni, hogy közlekedésünk távolabbra tekintő környezetvédelmi céljait már egy interdiszciplináris jellegű konferencián fogják napirendre tűzni, remélhetőleg nem túlságosan későn!

TINER TIBOR

A brit geográfusok intézetének 1990. évi közgyűlése

Lassan hagyománnyá válik, hogy — más nemzetek fiaival együtt — magyar geográfusok is képviseltetik magukat az angolszász földrajz egyik legrangosabb eseményének számító Institute of British Geographers (IBG) évi rendes közgyűlésén. Az idén e sorok írójának nyílt lehetősége arra, hogy a szervezet vendégeként bekapcsolódhasson a január 3-6. között Glasgow-ban megrendezett konferencia munkájába.

A szervezetet 1933-ban hozták létre, azzal az elsődleges céllal, hogy a szintén nagy múltú Brit Királyi Földrajzi Társaság mellett intézményes keretbe fogja össze a földrajz hivatásos művelőit, az egyetemi oktatásban és a kutatásban tevékenykedőket. Az Intézet emellett, hogy lehetőséget teremt a különféle földrajzi műhelyek és irányzatok képviselőinek a rendszeres véleménycserére, kiadványaival, gyakori állásfoglalásaival és szerény anyagi lehetőségeivel fontos szerepet játszik a szigetországi geográfia fejlődési stratégiájának kimunkálásában is.

A konferencia megrendezésének feladata 1990-ben a Glasgow-i Egyetem földrajzi tanszékére hárult, amit a résztvevők nagy száma ellenére sikerrel oldottak meg. A konferencia színhelyül a város központjától alig tízpercnyi utazásra levő, hangulatában a viktoriánus korszakot idéző egyetemi campus szolgált, míg a 30 országból érkezett több mint 700 delegátust külvárosi diákhotelekben helyezték el.

Hagyomány már, hogy a közgyűlést minden évben az angol politikai élet egy-egy illusztris képviselője nyitja meg. Glasgow-ban ez a feladat Anna hercegnő tisztül jutott. Öfensége megnyitó szavai után plenáris ülésel kezdte munkáját a konferencia, melyen az angol és skót politikai és üzleti élet számos kiemelkedő alakja jelent meg. Ebből a gyanútlan résztvevő könnyen ráébredhetett arra, hogy van még hely a világon, ahol a politikusokat érdekli a földrajz. Az ilyenkor szokásos tisztelgő és méltató beszédek elhangzása után az egybegyűltek érdemi munkába kezdtek.

Az 1990. évi IBG közgyűlés szakmai mottója egyfelől a *városrekonstrukció*, másfelől a *földrajzi információs rendszerek* (GIS) alkalmazásának problémaköre volt, s az egyes munkacsoportok is e két téma köré szervezték programjukat. A 18 munkacsoport által meghirdetett 25 szekcióban több mint 200 előadás hangzott el a rendelkezésre álló rövid idő alatt, így itt csak a számomra legérdekesebb előadásokról tudok beszámolni.

Nem kevesebb mint 7 szekció foglalkozott a város-revitalizáció különféle aspektusaival, szigetországi eredményeivel, ami részben érthető volt. Mint ismeretes, az 1970-es és 80-as évek során a világgazdasági korszakváltás a nyersanyagigényes iparágak, a nagy szériában folyó tömegtermelés hanyatlását hozta az iparilag fejlett országokban. Ez a folyamat legérzékenyebben a tradicionális nehézipari körzeteket és iparvárosokat érintette, ahol a szűkült munkalehetőségek, a nyugati mércével alacsony színvonalúnak minősíthető szolgáltatások a népesség elvándorlását, a terület rohamos fizikai hanyatlását vonta maga után.

Nagy-Britannia azok közé az országok közé tartozik, amely bővelkedett ilyen hanyatló ipari régiókban és városokban, ezért ott a probléma már régóta napirenden van a földrajzosok és más társadalomtudósok körében. Az egyik ilyen tipikusan hanyatló vonásokkal rendelkező terület a Glasgow-i ipari régió és maga a város volt, így a konferencia témaválasztása sem tekinthető véletlenszerűnek.

Külön szekció foglalkozott a világ nagy kikötőinek revitalizációs problémáival (Sydney, Vancouver, London stb.), s egy szekció munkáját a Glasgow-i tapasztalatok bemutatásának szentelte.

Itt érdemes megjegyezni, hogy Glasgow volt az a brit város, amely Londonnal és Liverpoollal együtt a legsikeresebb választ adta az 1970-es évek kihívására és restriktív, nadrárszj-meghúzó politika helyett inkább az előre menekülés taktikáját választotta. Vállalkozásbarát, kedvezményekkel és jó adag állami szubvencióval támogatott városrekonstrukciója olyannyira sikeres volt, hogy az egykor Britannia nyomortanyájaként emlegetett nagyvárosból 15 év alatt sikerült egy tiszta, rendezett, ugyanakkor történelmi hangulatát híven őrző üzleti és szolgáltató központot teremteni. Erről egyébként a konferencia résztvevőinek személyesen is alkalmuk nyílt meggyőződni, a helyreállított részeket bemutató szakmai kirándulás során.

A konferencia másik kiemelkedő témakörét a földrajzi információs rendszerek (GIS) alkalmazási lehetősége jelentette. Külön szekciókat szerveztek a népesedési folyamatok számítógépes modellezésére, az oktatóprogramok felhasználási lehetőségeire, a területhasznosítás változásainak számítógépes figyelésére és még számos, nem kevésbé

érdekes probléma áttekintésére. Mint tudjuk, évek óta folyik az EGK tagországok egyesített környezetvédelmi információs rendszerének kiépítése CORINE program néven. Érdekes előadásokat hallhattak az érdeklődők az óriási szellemi és anyagi ráfordítással megvalósuló program jelenlegi állásáról, a kivitelezést nehezítő technikai akadályokról. A fenti két nagy témakörön kívül a résztvevők külön szekciókban vitatták meg az adott szakterület reprezentánsai a politikai földrajz, a hegyvidéki geomorfológia, a biogeográfia és más földrajzi részdíszciplina legújabb kutatási eredményeit, a jövőbeni fejlődési lehetőségeit. A hagyományokhoz híven egy-egy munkacsoport foglalkozott a nők, az időskorúak, valamint az etnikai kisebbségek társadalmi-gazdasági helyzetével is.

Az előadássorozat végétől az Intézet tagjainak személyi és szervezeti kérdésekben kellett döntenük. Az évenként megüresedő elnöki posztot az idén R.J. JOHNSTON (Sheffield) a politikai földrajz jeles művelője, minden idők egyik legtermékenyebb geográfusa foglalta el, ami egyben jelzi, hogy 1991-ben a Sheffield-i tanszékre vár majd a közgyűlés megrendezésének nehéz, de megtisztelő feladata.

A szigorúan szakmai jellegű programok mellett a résztvevők számos kiállítás, terepbejárás és egyéb kulturális rendezvény közül válogathattak a három nap során. Sok látogatót vonzott a konferenciaközpontban berendezett könyv- és térképkékiállítás, ahol a legtragosabb brit és észak-amerikai kiadványok vonultatát fel legfrissebb földrajzi tárgyú kiadványait, jó reklámot csinálva ezzel az illető cégnek. Emellett természetesen jó lehetőség kínálkozott új könyvszerződések kötésére is a szakma nevesebb művelőivel.

A terepbejárások közül érthetően sok érdeklődőt vonzott a Skót-felvidék, valamint Robert Owen utópista városa, az újra reneszánszát élő New-Lanarck. A kikapcsolódást jelentő programok élére pedig a skót labdarúgó bajnokság két éllovasának (Glasgow Rangers és Aberdeen) helyenként szikrázó összecsapása kívánkozik.

Mindent egybevetve ez a 3 nap a brit geográfianak jól sikerült ünnepe volt, amely a közvetlen információgyűjtésen és személyes kontaktustercmentésen túl több dologról is meggyőzte e sorok íróját.

Az első és legfontosabb egy hazai, országos szintű városrevitalizációs program szükségessége, valamint a nyugaton már elterjedt, speciális vállalkozói övezetek kialakítása. E kettőt egyszerre együtt, pályázati és szigorúan profitorientált alapon kellene létrehozni, a hazai és külföldi tőke széles körű bevonásával. Az állam szerepe az adminisztrációt, az alpinfrastruktúrát és a műemlékvédelmet leszámítva minimális kell, hogy legyen.

Elengedhetetlen feltétel az is, hogy az így létrehozandó *revitalizációs társaságok* a helyi hatóságoktól teljes körű függetlenséget élvezzenek és szabad kezet kapjanak a kijelölt területek felett. Csak ezeknek a kritériumoknak a megvalósításával tűnik orvosolhatónak az elmúlt negyven év városépítési politikájának csődje, a főváros belső negyedeiben, az alföldi mezővárosokban és a szocialista iparvárosokban létrejött torz társadalmi struktúra, az elmélyült gazdasági és környezeti válságból való kilábolás.

A másik megfontolásra érdemes felvetés egy, az IBG-hez — és nyugat-európai testvérszervezeteihez — hasonló hazai társaság létrehozására vonatkozik. Most, hogy megszűnt a földrajz — és általában is a hazai tudományok — korábbi kézivezérlése, a földrajzosoknak maguknak kell saját tudományterületük sorsát a kezükbe venniük. Meg kell találnunk a földrajztudomány új helyét a hazai tudományos életben, hozzáigazítva céljait és témaköreit — a politika elvárásai helyett — a piac és a társadalom igényeihez, a jól kivehető nemzetközi tendenciákhoz. A hazai földrajzban jóval több van annál, mint amit az elmúlt négy évtized során mutatott. Egy olyan országban ugyanis, ahol a piac és az ahhoz kötődő döntési mechanizmusok uralkodnak, tapasztalhatóan jelentős igény nyilvánul meg azon ismeretek iránt, amelyeket a földrajz nyújtani képes.

A létrehozandó társaság a földrajzot hivatásszerűen művelő, az egyetemi és főiskolai oktatásban, a kutatásban, a tervezésben, a gazdasági és politikai szférában stb. tevékenykedő szakembereket fogná össze, s konzultatív, ajánló jelleggel felvállalná a hazai földrajz fejlesztési stratégiájának kérdéseit, az itthoni tudományos eredmények külföldi propagálását. Mindez nem ütközne a Magyar Földrajzi Társaság alapcélkitűzéseibe, sőt, azt jól kiegészítve felülgyné az egyre inkább gazdátlanul váló alapkutatói szférát.

KOVÁCS ZOLTÁN